POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

Štev. 48. V Ljubljani, 16. decembra 1920. Leto LX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učitelistva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v ocenc poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 40·— K
pol leta . . . 20·— „
četrt leta . . . . 10·— „
posamezna številka po 80 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 90 vin.
„ „ „ dvakrat. . 80 „
„ „ „ trikrat . . 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.
Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklame uje so proste poštnine.

Verska nestrpnost v viš. šol. svetu v srbski luči.

Uredništvu »Učiteljskog Tovariša« Ljubljana.

Beograd, 1. dec. 1920.

U 96. broju »Narodne Prosvete« izašao je članak »**Borba zbog Srpske Učiteljice u Ljubljani**«, u kome se iznosi kako je zastupnik crkve u Viš. Škol. Savetu sveštenik g. Nadrah podneo savetu pismenu interpelaciju što u gradjanskoj školi predaje Srpsko-Hrvatski jezik Srpska učiteljica pravoslavne vere, tražeći da se ta učiteljica odmah otpustu i vrati u Beograd. »Organizacija Učiteljica i Zabavilja u Kraljevini Srb. Hrvata i Slovenaca«, na svojoj sednici od 30./XI. u Beogradu pročitavši tal članak sa čudjenjem i revoltom je saslušala ovu izjavu katoličkog sveštenika, koji ne daje izraza bola za gubitkom drage nam sestre Koruške nego se đao u kukniavu što srpska učiteljica pravoslavne vere predaje u gradjanskoj školi u Ljubljani. Da nije onog divnog odgovora uraženoga predstavnika učiteljstva g. Luke Jelenca, koji daje izjavu čoveka u kome bije iskreno patriotsko srce, mi bi s prezrenjem prešle preko ove pojave mračnjaštva zatucanog klerikalca. Ovako kao naš odgovor na izjavu uraženog našeg kolege kličemo: Slava i čast našem drugu uvaženom g. Jelencu kao i sviima onim sinovima i kćerima slovenačkim, koji su sresni da sad treba svima nama da je prva briga, da radimo na učvršćivanju ove naše zgrade troimenog naroda koja je podignuta na kostima svetih žrtava koje su radile na ostvarenju njenom!

Uprava org. učiteljic i zabavilji kraljestva Srba, Hrvata i Slovenaca.

GODEC MARIJA:

Socijalistični pokret med srbskim učiteljstvom.

Še predno je v »Učiteljskem Tovarišu« izšel članek »Organizacija komunističnega učiteljstva v Jugoslaviji,« sem imela pripravljeno za zborovanje našega društva predavanje o socijalističnem pokretu med učitelji v Srbiji. Storiti sem hotela to iz naslednjega vzroka:

Prišli smo v Beograd na učiteljski kongres popolnoma nepoučeni o tamošnjih razmerah. Iznenadilo nas je razburjenje in eksplozivno stanje, ki je vladalo med tamkajšnjim učiteljstvom. Bili smo presenečeni, razočarani popolnoma nemi. Razumeli smo sicer srbski jezik, a morali smo zelo pazljivo poslušati, da smo lahko sledili vsem izvajanjem, zato pa nam ni preostalo časa spraviti svoja opazovanja v logično celoto. Svoja razmotrivanja smo zbrali in uredili še le pozneje.

Nismo bili vajeni videti pri nas med učiteljstvom mnogo socijalistov. Pri nas v Sloveniji je bil pred vojno socijalističen pokret v učiteljskih vrstah nemogoč. Vse naše sile je — posebno na meji — absorbiral narodnostni boj: na Kranjskem pa boj proti klerikalizmu. Tudi so bili in so še tukaj na meji socijaldemokrati identični z nemškutarji. Kaj je rekel dr. Renner v avstrijskem parlamentu? »Koroški plebiscit so odločili Slovenci socijaldemokrati ki so glasovali za Nem. Avstrijo!«

Srbi niso imeli narodnostnega boja morda tudi ne boja proti klerikalizmu v našem zmislu, zato pa se je začel boj socijalistov učiteljev v srbskem učiteljskem Udruženju že več let pred vojno. Ko se je vojna začela, so imeli učitelji socijalisti že svojo organizacijo in svoje glasilo.

Pravzaprav je to napredek! Morda se tudi pri nas pojavi ta proces. Naše moči ne bode več rabil narodnostni boj,* morda nam tudi klerikalizem ne bode več tako nevaren pač pa bode rastel z industrijalizacijo Slovenije socijalizem. Vstal bo razredni boj in marsikateri duševni proletarec se bo priključil proletarcem dela.

Podati hočem razvitek socijalistične misli med srbskim učiteljstvom, njih nazore, ideale in zahteve. Hočem to podati kot študijo brez kritike. Ne bom hvalila ne pobijala: konštatiram le, da so podani nazori nazori srbskih učiteljev socijalistov in ne moji nazori. Naj služijo le, v informacijo o srbskih društvenih razmerah. Zbrala sem te nazore iz knjižice: »Za orijentaciju učiteljstva«, izdal Drag. Mihajlović v Kragujevcu. Dobila sem jo v Beogradu od učiteljev-socijalistov. Izdaja je še naslovljena: »Društveno prosvetna pitanja.« Na prvi strani je predgovor posvečen: »Omladini učiteljskih škola.« Srbski učitelji-socijalisti deluje jo smotreno — lotili so se mladine, skušajo si pridobiti učiteljski naraščaj!

Prvi članek knjižice je posvečen ves učiteljiščnikom ob priliki štrajka istih v Skoplju. Vzrok je bila njih slaba oskrba. Učitelji-socijalisti so se postavili na stran dijakov, jih bodrili in opravičevali, medtem ko so nekateri kapitalistični časniki storili nasprotno. Po dijaškem štrajku je bila namreč stavka profesorjev ki so zahtevali izključitev krivcev. »Trgovački Glasnik« v Skoplju je odobraval zahteve profesorjev, kar so porabili učitelji komunisti, da so bodrili dijake, naj v poznejšem poklicu delujejo v socijalističnem smislu, opisujoč jim socijalistično naziranje kot edino pravo in dobro za narod, slikajoč jim vzvišeni poklic učitelja - socijalista kot ljudskega apostola za probujo mase. Gotovo so ob tako ugodni priliki besede izdale in vplivale. Saj smo videli med učitelji-komunisti same mlade ljudi.

Na kratko hočem podati razvitek socijalistične misli med srbskim učiteljstvom. Že l. 1905 čitamo v francoskih učiteljskih sindikatih. Avgusta l. 1907 so ustanovili srbski učitelji, ki so se ogrevali za socijalistične ideje, učiteljski socijalistični klub. Tej ustanovitvi je sledila kmalu izdaja glasila. List se je imenoval »Učiteljska borba.« L. 1909 se je izjavil uč. socijalistični klub za sindikat učiteljev, ki bi se priklopil organizaciji delavskih mas. Ostalo je pa le pri problemu. **Sednjič so sklenili ostati v Udruženju srb. učiteljstva, zastopati pa socijaldemokratiško stališče v vseh vprašanjih prosvetne politike.** Tako razmerje je bilo ko je nastala vojna. Po vojni so sklicali 4. in 5. avgusta 1919 skupščino, v svrho obnovitve društva. Izvršilni odbor centralnega sindikata dela je poslal svojega delegata, ki je izjavil, da sprejme konferencija, dela novo ustanovljeni sindikat učiteljev kot članstvo. Na kongresu v Beogradu 18. jul. je bila najhujša borba za naslov Udruženja. Stari so hoteli imeti Udruženje a mladi komunisti — sindikat: ker pa niso imeli za seboj zadostnega števila glasovalcev so se hoteli uveljaviti na drug način. Bila sem ravno sredi njih, dosti mi je bilo že poslušati hrupa in sem rekla najglavnejšemu komunistu: »Pustite nas in Udruženje, ustanovite si sami, kar hočete!« On pa mi je odgovoril: »**Ne, mi hočemo biti z Vami, mi nočemo sami ostati!**«

Na VI. skupščini kluba učiteljev socijalistov — kdaj je bil ta, ne vem — gotovo pa pred novim letom 1920. — se je spremenil naslov organizacije, zdaj se imenuje klub učiteljev (ic) socijalistov-komunistov.

Ta klub je sprejel naslednje točke:

1. Da deluje politično v delavskih organizacijah in širi med masami ideje komunizma.

2. Hoče delovati vsak član podučno in širiti komunistično svetovno naziranje življenja.

3. Pripravljati se za dan prevrata, ki prinese delavstvu slobodo.

4. Delovati organizatorično, pridobivati nove člane in množiti moč organizacije. — O VII. skupščini, 16. jul. t. l. je že poročal »Učiteljski Tovariš.«

Svoje članke so po vojni učitelji socijalisti priobčevali v časniku „Radničke Novine", a že meseca septembra je na novo izšlo njihovo glasilo: „Učiteljska borba".

Iz vseh člankov veje fanatično prepričanje o upravičenosti njihovih idej in zahtev. N. pr. članek, ki je izšel ob priliki obnovitve „Učiteljske borbe" je naslovljen „Naša štampa" s Robespierjevim citatom na čelu: „Sposobnost misliti in sposobnost te misli izraziti, odlikuje človeka od živali." Človek opisuje vpliv tiska, ki omogočuje izenačenje duhov in stvarjenje jednakih idej. Tiskarstvo je največja kulturna izumitev in najmočnejše sredstvo za izobraževanje ljudstva. Razredne skupine imajo svoje razredno časnikarstvo, ki brani izkoriščanje delavskih mas. Oficijelni pedagogi stoje na strani buržoazije, hočejo vzgojiti značaje, ki so ugoden objekt izkoriščanja. Oficijelni pedagogi pišejo o individualiteti in individualni vzgoji, a otroci se v šoli uklepajo v stare šolske tradicije. Pišejo o duševnem

* Kaj pa neodrešena domovina? Ured.

LISTEK.

MILOŠ VERK:

† Zorka Artič-Sekirnikova.

Zadnji zvoki nagrobnice so se kakor jesenska megla razgubili preko zidov, križev tja v gozd, plavali so liki poročna tica črez Rogatec. Končan je bil obred. — mračilo se je, megla nas je ovijala v svoj vedno toli gosti plašč, pa vendar nismo šli vsak na svoj kraj, obstali smo in strmeli. Pred nami, za nami, na desno in levo so samevali križi in spomeniki, pa naše oko jih ni videlo, zrlo je le v jamo, v grob, v strašno in neusmiljeno žrelo, najgrozneiše saj smo mu morali pravkar žrtvovati mlado bitje, bitje polno upov in ljubezni. Potegnil sem z roko črez čelo v nadi, da saniam, pa iz gozda je odmevalo ptičje petje, krog mene pa so bili ljudje resni in tožni: žalost na obleki, žalost v očeh. Bila je torej mrzla in trpka resnica, da smo postlali tiale v ilovnati krevet večno postelio naši Zorki! Res, naša Zorka, mlada in cvetoča, zatisnila je svoje mile oči, usahnila je rožic v jesenskem mrazu, povesila je glavico in v zornih letih odpotovala s trudnim korakom v ilovnato zemljo. Zorka, naša Zorka zakaj si zaprla svoje sanjave oči, zakaj so ovehnila Tvoja čebljajoča usteca? Ali ne vidiš svojega dragega, ki Ti je bil in naj bi bil ostal vodnik v življenju, da ga tare obup, da si želi za Teboj? Mar Te je ujel Tvoj dobri očka? Ne, ne! Tudi on, siv in resen naš tovariš strmi ob Tvoji jami, njegove resne, pa dobrovoljne oči se kopajo danes v solzah. Ne, naš Šima je imel svojo Zorko rad in če bi mogel svojo bolest izraziti v solzah, tekle bi, oj teklo! Torej Marta, Milica in brata! Tudi ne! Dobro čutijo da je umrl blagodoneč glas iz harmoničnega speva družinskega življenja. Bridko plakata ob grobu sestrici, brata, kličejo Te domov, a Ti si gluha? Pa nisi niti pomislila niti na mamico? Usekala si ji rano v srce, ki ne bode celila, ki bode krvavela dan na dan, dokler Ti ne sledi. Pa vendar si šla! Ne, Zorka, ne očitamo Ti ničesar. Ljubila si svojega moža, ki Ti je bil druže še-le nekaj mesecev in kateri Ti je v zavesti dolžnost, grenil smrtni boj, oklenila si se s pravo ljubezniio svojih dragih v Gaberju. Le žal, usoda Ti je podelila za toliko ljubezen prešibko naravo. S prevelko vnemo si posvetila svoje moči narodu slovenskemu, žrtvovala si se vzgoji mladine. Tam pod Bočem v Kostrivnici tam kjer nimajo smisla za šolo in vzgojo otrok tam si morala zastaviti svoje moči. Nisi mislila, nisi se bala, vendar Te je tudi v gorski kotlini našlo prokletstvo našega stanu — jetika. Dolgo si se bojevala z neusmiljeno raziedalko svojega mladega življenja, slednjič Ti je otrnilo srce. Pustiti si morala skromno a lepo njivico svojega delovanja komaj načeto, pustiti pretežko in nerodno kovani plug. Je li kovač dobro vedel, da so Tvoje roke šibke? Zamrlo je Tvoje dobro srce in v Tvoji glavici ni maščevalne misli. Pa ta grob, Tvoj grob! V sebi hrani nežno bitje, naravnost proti nebu pa odpira svoje žrelo. Hoče nas li še več? — Njegov nemi glas vpije v nebo, kliče prokletstvo na glave onih, ki se ne zavedajo, da je velik greh nalagati najemnikom pretežka dela. Smilila si se nam, ko si hirala, oblokujemo Te ko spavaš pred nami. Pa še v zadnjem hipu si lahko imela zavest, da je Tvoja smrt smrt mučenice, da bode in mora iz Tvojega in Tvojih vrstnic grobov vzkliti lepša doba našega stanu, katerega si se obklenila s srčno ljubezniio.

Večna Ti pomlad!

† Leopold Korže.

Dne 22. oktobra t. l. smo spremili v Ljubljani k večnemu počitku blagega tovariša Leopolda Korže, nadučitelja v Ribnici n. P. — Leop. Korže se je rodil v Majšbergu l. 1859, in je postal učiteli leta 1879. Mesto pa da bi nastopil učiteljsko službo so ga poklicali v vojake in šele konci leta se mu je posrečilo otresti se vojaške službe in s 1. januarjem l. 1880. je postal učiteli v Št. Iliju p. T. Leta 1883. je dobil učiteljsko službo v Ribnici n. P. in čez poi leta je postal tam vsled svoje dobre kvajfikacije kot najmlajši prosilec nadučiteli. Čez 37 let je deloval tedaj na enej šoli, celih 37 let kot njen vodja.

Rajnki je bil vzor učitelja. Malo, malo je tako vestnih učiteljev, kakor je bil on. V vsem je bil tako natančen, skoraj bi rekel že malenkosten, da ni popisati. Njegovo skrajno vestnost nam kaže najboljši to, da se je vkljub temu, da je bil za kratek